



# Propera unitat

- **1.4. ELS GRECS**

- Peces de ceràmica grega trobades a la colònia d'Empúries.
- Cap al segle VII a.C. colons grecs, probablement procedents de l'illa de Rodes, van fundar la colònia de *Rhode* (Roses) a la costa catalana. Més endavant, al principi del segle VI, un grup de focuus va establir-se a *Empòrion* (Empúries). Els grecs també van fundar altres colònies a la Península Ibèrica, com *Hemeroskopeion* (prop de Dénia) i *Mainake* (Màlaga).
- Aquests colonitzadors van desenvolupar un comerç pròsper, van introduir l'ús de la moneda en els intercanvis i van ser un important focus d'influència per als pobles indígenes del voltant.
- La rivalitat pel control del comerç peninsular va enfrontar grecs i cartaginesos a la batalla d'Alàlia (cap al 535 a.C.). A partir d'aquell moment els grecs van haver de retirar-se del sud peninsular i van centrar la seva activitat al nord, especialment a la colònia d'*Empòrion*, que va esdevenir un enclavament comercial de gran importància.

## Descobreix

- **LA COLÒNIA D'EMPÒRION**

- Restes de l'*Asklepieion*, recinte sagrat d'Asclepi, centre terapèutic i religiós consagrat al déu de la medicina.
- Cap a l'any 575 a.C. grecs procedents de *Massalia* (Marsella) van arribar a la costa catalana i es van instal·lar en un illot a prop de la desembocadura del riu Fluvià. Allà hi fundaren un primer enclavament (*Palaiapolis*), que més endavant es va convertir en la colònia d'Empòrion, mot grec que significa "mercat".
- L'arribada de nous colons i l'augment dels intercanvis comercials van fer que la ciutat s'expandís i es traslladés a terra ferma, on fundaren un nou establiment (*Neàpolis*). La ciutat es va desenvolupar gràcies a la pròspera activitat comercial i als contactes estrets amb els pobles indígenes veïns (indigets).
- A aquesta colònia hi arribaven productes de tota mena procedents del Mediterrani (vi, oli, ceràmica, armes, perfums, etc.) i de mica en mica els emporitans es van convertir en els distribuïdors d'aquests productes en una àrea que s'estenia pel litoral fins a l'Ebre i s'endinsava cap a les terres de l'interior.
- Més endavant, al segle III a.C., va esdevenir la porta d'entrada a Ibèria per als romans, que van establir-se a la ciutat i la van ampliar. *Emporiae*, convertida en una important ciutat romana, va estar habitada fins al segle III d.C., en què va entrar en decadència i els habitants la van abandonar.







## Ciutats i vil·les romanes. Els romans a Catalunya

Entre els segles II i I a. C. Els romans van fundar a Catalunya **ciutats noves**, com Tàrraco (Tarragona), que passà a ser la base principal dels exèrcits romans a Hispània i esdevingué capital de província, Bàrcino (Barcelona), Dertosa (Tortosa), Baetulo (Badalona), Ilerda (Lleida), Gerunda (Girona) o Blandae (Blanes). També van desenvolupar **ciutats ja existents**, com l'antiga colònia d'Empúries.

Aquests nuclis convivia amb els pobles ibers, tot i que a poc a poc la població s'anà traslladant a les noves ciutats, seguint un procés de romanització. Per traslladar-se d'una ciutat a una altra van construir una important **xarxa de calçades**, i això contribuï positivament a la romanització d'aquestes terres.

## **Tàrraco, capital de província romana**

La colònia *Urbs Triumphalis Tarraco* era la capital de la província Tarraconense. Els romans van construir la ciutat damunt d'un antic assentament ibèric, l'any 218 a. C.

Tàrraco va obtenir la categoria de colònia en temps de Juli Cèsar, però fou sota August quan va adquirir l'estructura urbana definitiva.

La ciutat es dividia en dos nuclis separats pel circ. El de la part alta estava destinat als edificis administratius (fòrum, edificis per als tribunals, cúria), i a la part baixa s'hi desenvolupaven les activitats normals de la vida ciutadana d'aquell temps.

La ciutat destacava no tan sols per la seva monumentalitat sinó també perquè tenia tres edificis destinats a l'espectacle: el teatre, l'amfiteatre i el circ....



- Vista de la capçelera del circ de Tarraco, construït al segle I d. C. Era un gran edifici d'espectacles destinat a curses de carros, les quals tenien lloc a l'arena, al voltant de la barrera de pedra anomenada spina.



## Descobreix

- **LA VIDA QUOTIDIANA A LES CIUTATS ROMANES**

- **L'alimentació**

- Escena de matrimoni.
- Els romans menjaven al *triclinium* de les cases reclinats en grans llits. No feien servir forquilla i agafaven el menjar amb les mans o amb l'ajuda d'un tros de pa.
- Per esmorzar menjaven pa, dàtils, formatge i olives. El dinar constava de carn freda, pa, fruita i una mica de vi. El sopar era l'àpat familiar. Per als més rics podia ser un veritable banquet (entrants, entremesos, rostits, postres i vi). Els més modestos s'acontentaven amb un bol de cereals, una mica de cansalada, verdura i llegums.

- **La família**

- La família estava formada per tots els qui vivien sota l'autoritat del pare (*pater familias*). La llei romana reconeixia al pare una autoritat completa (*patria potestas*). Tenia dret de vida i de mort sobre els fills i els esclaus i la seva autoritat durava mentre vivia.
- Les dones sempre depenien de l'autoritat d'un home: primer del pare i després de l'espòs.

- **La domus romana**

- Les famílies més riques vivien en cases individuals, anomenades *domus*. S'hi accedia per un vestíbul que donava a un pati interior, l'atri, al voltant del qual s'organitzaven les diverses dependències de la casa.
- Les famílies humils llogaven apartaments en immobles col·lectius de tres o quatre plantes, anomenats ínsules. La planta baixa solia estar ocupada per establiments comercials.





- **Oci i espectacles**

- La majoria de la població acostumava a anar a les curses del circ o a l'amfiteatre, on hi havia combats de gladiadors. També podia anar al teatre o a les termes, a fer-hi gimnàstica, rentar-se i relaxar-se par-lant amb els amics.
- Les termes eren un complex higienicoesportiu. Tenien un espai a l'aire lliure per fer-hi exercicis físics i diverses piscines d'aigües termals.
- **El vestit**
- Els ciutadans portaven la toga viril, una peça de llana, semicircular, que feia 4 m de llargada per 3 d'amplada i que es posava per damunt d'una túnica. Els nois duïen la toga pretexta, blanca i guarnida amb una franja porpra.
- Les dones casades portaven l'estola, nuada a la cintura, que cobrien amb una pal·la per sortir al carrer. Els plebeus acostumaven a portar una túnica curta. Tothom anava amb sandàlies.



### 3. Catalunya en temps dels romans

- Amb l'arribada dels romans el territori català va passar a formar part d'un gran imperi: l'economia es va integrar en els circuits comercials romans, s'hi van fundar ciutats noves i s'hi va construir una xarxa viària.
- **3.1. LES ACTIVITATS AGRÍCOLES I URBANES**
- Els romans van confiscar les terres que havien conquerit i les van repartir entre ciutadans romans, soldats llicenciats i indígenes que havien col·laborat en l'ocupació.
- Una xarxa d'explotacions agrícoles assegurava la producció agrícola i ramadera al territori català. Se n'han trobat restes de més d'un miler, com la Vil·la dels Munts (Altafulla) i la de Torre Llauder (Mataró). Entre els productes de conreu destacava el vi de *Tarraco* i de tota la costa catalana, que tenia fama a tot l'Imperi.
- La ciutat es va convertir en el principal centre de producció i de comerç de mercaderies: teixits de lli, articles d'espart (cabassos, sabates...), construcció de vaixells i salaó de peix. També s'hi fabricaven estris per al consum quotidià (atuell de ceràmica, àmfores, utensilis i eines de ferro i de fusta, objectes de vidre, etc.).
- L'adopció d'una moneda comuna i la construcció de vies de comunicació van facilitar els intercanvis comercials entre les diverses regions de l'Imperi. El territori de la Catalunya actual es va convertir alhora en importador de productes (espècies, pedres precioses, marbre, vori, ceràmica de luxe) i exportador dels seus recursos (vi de *Tarraco*, sal de Cardona, minerals, salaó de peix).



- **3.2. LES CIUTATS I LES VIES DE COMUNICACIÓ**

- Ciutats i calçades romanes.
- Amb l'ocupació del territori català es van fundar moltes ciutats que seguien el model urbanístic romà, amb una estructura i uns edificis públics similars.
- Les ciutats principals eren *Tarraco* (Tarragona), la primera fundació romana a la Península, *Gerunda*(Girona), *Ausa* (Vic), *Iluro* (Mataró), *Baetulo*(Badalona), *Barcino* (Barcelona), *Dertosa*(Tortosa), *Ilerda* (Lleida), *Iesso* (Guissona)...
- Totes aquestes ciutats van quedar unides per un xarxa de calçades. L'eix principal era la Via Augusta, que travessava el territori català en direcció nord-sud i tenia ramificacions cap a les terres de l'interior.
- Per al comerç també va ser molt important el tràfic marítim, sobretot per a les mercaderies voluminoses. Els ports catalans, sobretot el d'Empúries, van esdevenir centres de redistribució de mercaderies pel Mediterrani.
- La ciutat de *Dertosa* va tenir un paper destacat en el tràfic fluvial per l'Ebre cap a l'interior de la Península Ibèrica.







- **4.2. EL PATRIMONI ROMÀ A CATALUNYA**

- A Catalunya es conserva una gran quantitat d'obres públiques d'època romana: temples (Vic, Barcelona i Empúries), circs (Tarragona), termes (Barcelona, Badalona, Caldes de Montbui i Mataró), teatres i amfiteatres (Tarragona), ponts (com el Pont del Diable, a Martorell), aqüeductes (Tarragona i Barcelona), arcs de triomf (com el de Berà, al Tarragonès) i mausoleus (com el de Constantí i la Torre dels Escipions, al Tarragonès).
- També tenim testimoni de les diverses pedreres d'on s'extreia la pedra per construir les edificacions monumentals. La més destacada és la del Mèdol, al nord de Tarragona.
- Es conserven moltes escultures, sobretot de divinitats i retrats d'emperadors que s'exhibien a les places públiques i als jardins de les cases particulars. També abunden els mosaics i les pintures que decoraven les *domus* i les vil·les i que ens permeten conèixer com era la vida quotidiana.



## **El llegat cultural**

- **El llatí**

la llengua llatina va ser adoptada pels indígenes peninsulars. En la llengua oral es va imposar el llatí vulgar dels comerciants, soldats i funcionaris romans. A partir d'aquest llatí vulgar van néixer i evolucionar les llengües peninsulars (català, castellà, gallec), llevat del basc, que té un altre origen.

Molts noms de poblacions de la nostra Península tenen un origen llatí. En són alguns exemples Caesaraugusta (Saragossa), per August; Pompaelo (Pamplona), per Pompeu; Dertosa (Tortosa), i Tàrraco (Tarragona).

Alguns dels escriptors llatins més coneguts van néixer a Hispània com Columel·la, Marcial i Sèneca. Les seves obres s'han convertit en clàssiques i són estudiades per erudits d'arreu del món.

- **la religió**

Els romans van portar a la Península els seus cultes. Es va retre culte a l'emperador i als déus clàssics, motiu pel qual van construir temples, tot i que en moltes zones van coexistir amb l'antiga religió indígena.

En el segle II d. C. Es va començar a propagar el cristianisme per les províncies de la Bètica. Dos segles més tard s'havia estès per bona part del territori.

Les persecusions contra els cristians a Hispània van donar lloc a màrtirs que la tradició ha convertit en patrons de ciutats o d'alguns gremis. Per exemple, Eulàlia a Mèrida i a Barcelona, Just i Pastor a Alcalà de Henares, Feliu a Girona o Justa i Rufina a Sevilla.



## **Gal.la Placídia**

De princesa a reina

Es creu que Gal.la Placídia va néixer a Constantinoble cap al 388. Era filla de l'emperador Teodosi I, natural d'Hispania.

Gal.la Placídia es va criar a Roma al costat del seu germà Honori, que va arribar a ser emperador. Després del saqueig de la ciutat de Roma en el 410 pels visigots, sota el comandament d'Alaric, va ser feta presonera durant uns quants anys.

L'any 414 es va casar amb Ataülf, cunyat d'Alaric. Amb aquest matrimoni Gal.la Placídia va passar de ser princesa romana a reina bàrbara. Es va instal·lar amb Ataülf a Barcelona, on va tenir un fill Teodosi, que va morir pocs mesos després.



- Medalló de vidre en el qual apareixen en primer terme Gal.la Placídia i al seu darrere el seu fill Valentinià

## **De reina a emperadriu**

Després de la mort del seu marit va tornar a Roma, on el seu germà la va casar amb un militar, el futur emperador Constanci II. D'aquest matrimoni va tenir dos fills, Valentinià i Justa.

A Roma va exercir la seva influència política sobre el seu germà i el seu marit impulsant polítiques com la d'establir acords amb els pobles bàrbars.

La mort prematura del seu marit i l'acusació que pesava damunt seu d'haver conspirat contra el seu germà en connivència amb els visigots la van obligar a fugir a Constantinoble.

Allà va aconseguir que l'any 425 Bizanci reconegués com a emperador d'Occident el seu fill Valentinià III, que tenia sis anys d'edat. Durant la minoria d'edat del seu fill, Gal·la Placídia va exercir d'emperadriu regent.

Va morir el novembre de l'any 450. Els huns van travessar les fronteres de l'Imperi pocs mesos després.



- Mausoleu de Gal.la Placídia a Ravenna (Itàlia)